

MİMARLIK VE KENT ARAŞTIRMALARI KONFERANSI 2021 – BİLDİRİLER KİTABI

MKA '21

DAKAM

Mimarlık ve Kent Araştırmaları
Konferansı 2021
Bildiriler Kitabı

DAKAM YAYINLARI

Mimarlık ve Kent Araştırmaları Konferansı 2021 – Bildiriler Kitabı
ISBN: 978-625-7034-15-9

Editörler: Özgür Öztürk

DAKAM YAYINLARI

Ekim 2021, İstanbul

www.dakam.org

Firuzğa Mah. Boğazkesen Cad., No:76/8, 34425, Beyoğlu, İstanbul

Tasarım: D/GD (DAKAM Grafik Tasarım)

Baskı: Metin Copy Plus, Mollafenari Mah., Türkocağı Cad. 3/1, Mahmutpaşa/İstanbul, Türkiye

İÇİNDEKİLER

KERPIÇ MİMARİYE DÖNÜŞ

BILGE IŞIK, YILDIZ AKSOY 8

KIRSAL ALANLARIN KORUNMASINDA “YER”İN ÖNEMİ: AKSEKİ BELENALAN VE GÜZELSU KIRSAL YERLEŞİMLERİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR ARAŞTIRMA

ESİN BÖLÜKBAŞ DAYI, SELİN AKDEĞİRMEN ERCAN, A. ESİN KULELİ, AYŞE SAĞSÖZ 17

KENT PLANLAMA SORUNU OLARAK İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ: KATILIMCI PLANLAMA YÖNTEMLERİ

NERGİS MENEMENLİ GÖKÇEN , BANU TOMRUK 28

KENTSEL İKLİMİN MODELLENMESİ

MÜGE ÜNAL ÇİLEK 38

KONUT YENİDEN ÜRETİMİNDE KULLANICI DEVAMLILIĞI İÇİN YEREL ÖZELLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ; BURSA HÜRRİYET MAHALLESİ ÖRNEĞİ

SİBEL ERSOY, NİLÜFER TAŞ, MURAT TAŞ 39

KENT MORFOLOJİSİNİN KENT İKLİMİNE ETKİSİ: ADANA KENTİ ÖRNEĞİ

MÜGE ÜNAL ÇİLEK 40

KENTSEL PLANLAMA VE HALK SAĞLIĞI İLİŞKİSİNİN TARİHSEL BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

BENGİ NAR, ÖZLEM KANDEMİR 51

BİR ŞİRKET KENTİ MODELİ: ESKİŞEHİR ŞEKER FABRİKASI VE DEVLET DEMİR YOLLARI YERLEŞKELERİNİN KENT VE KENTLİ İLE ETKİLEŞİMİNİN ZAMANSAL OLARAK TARTIŞILMASI

BERNA ÜSTÜN, MERVE KAYA, MERVE ARTKAN 60

KENTSEL KAMUSAL AKIŞKANLIKLAR: KONUT ALANLARINDA MELEZ PROGRAM ÖNERİLERİNİN GÜNDELİK YAŞAMA KATKISI ÜZERİNE BİR STÜDYO ÇALIŞMASI	
MERVE KAYA, BERNA ÜSTÜN, MERVE ARTKAN	73
KENTSEL MEKANLARDAKİ MANZARA ALGISİNİN, İSTANBUL'UN 'INSTAGRAMLANASI MEKAN' ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	
HAKAN ERDİN, EBRU ERBAŞ GÜRLER	74
İZNİK KIRSALINDAKİ KIRSAL TURİZM POTANSİYELLERİNİN İNCELENMESİ	
BURCU SOYKÖK, MURAT TAŞ	84
KAPİTALİST MEKAN ÜRETİMİNDE MİMARIN TANIMI	
PELİN ÇETKEN, BELKIS ULUOĞLU	91
İRAN'DA YAPI ÜRETİMİNİN GELİŞİMİ	
NEGAR JAVADİ, MURAT TAŞ	102
ALAN ÇALIŞMASININ TARİHİ ÇEVRE KORUMA BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİNE ETKİSİ: MİMARLIK LİSANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	
SELİN AKDEĞİRMEN ERCAN, ESİN BÖLÜKBAŞ DAYI, A. ESİN KULELİ, AYŞE SAĞSÖZ	117
MEKAN TASARIMINDA ANA FİKRİN AÇIK / GİZLİ İFADESİ	
KEMAL SAKARYA	129
MEKÂNI BİR İLETİŞİM NESNESİ OLARAK OKUMAK	
GÖZDE ALTIPARMAKOĞLU SAKARYA	130
MUDURNU GELENEKSEL TİCARET MERKEZİ "ARASTA" VE KORUMA SORUNLARI	
ŞEYDA ARSLAN ERCAN, DENİZ ÖZTÜRK, BİLGEHAN KARADENİZ, SELİN UĞUR AKÇURA, NİNA TCHERNEGA, GAYE ÇETİNKAYA, YILDIZ SALMAN, GÜLSÜN TANYELİ, YEGÂN KÂHYA SAYAR	131
TECHNE İLE ÜRETİLEN İLKEK MİMARİ YERLEŞİMLERDE MEKÂNSAL İLİŞKİ VE İÇERİKLERİN ANALİZİ	
MERVE ARTKAN, BERNA ÜSTÜN, MERVE KAYA	147

AKSARAY İL MERKEZİNDE YER ALAN 14.-20. YÜZYIL ARASI CAMİLER ÜZERİNE TİPOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

UHDE İÇLİ, GÜLŞEN DİŞLİ 158

PANDEMİ SIRASINDA ORTAYA ÇIKAN İHTİYAÇLAR IŞIĞINDA GELENEKSEL TÜRK EVİ ÖZELLİKLERİNİ İNCELEMELİK

S. FEYZA ERGÜN 173

ÇANKIRI İMARET CAMİİ VE MEDRESESİ RESTORASYONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

FİLİZ KARAKUŞ 174

KENT AĞLARI İÇERİSİNDE ARA MEKÂN OLARAK TÜRK ÇAY BAHÇELERİ

DİLEK ŞAHİN, EMRE DEMİREL 188

İŞLEVİN ÇOK BOYUTLU YAPISI VE BİÇİME YANSIMALARI

DİLEK YASAR, GAMZE KAYMAK-HEINZ 189

24 OCAK 2020 MW 6.8 ELAZIĞ-SİVRİCE DEPREMİ ÖNCESİ B-DEĞERLERİNİN ANALİZİ

FAHRİYE AKAR 199

ALAN ÇALIŞMASININ TARİHİ ÇEVRE KORUMA BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİNE ETKİSİ: MİMARLIK LİSANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

SELİN AKDEĞİRMEN ERCAN, ESİN BÖLÜKBAŞ DAYI, A. ESİN KULELİ, AYŞE SAĞSÖZ

Arş. Gör. Selin AKDEĞİRMEN ERCAN, Öğr. Gör. Dr. Esin BÖLÜKBAŞ DAYI, Doç. Dr. A. Esin KULELİ, Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ

Mimarlık Bölümü, Antalya Bilim Üniversitesi

ÖZET

Kültür varlıkları insanlığın geçmişi, bugünü ve geleceği arasındaki bağlantıyı kurarlar. Somut taşınmaz kültür varlığı içinde değerlendirilen mimari miras, insanın doğayla kurduğu ilişkiyi, yapıldığı dönemin sosyoekonomik yapısını, teknolojisini günümüze ve geleceğe aktaran, pek çok değeri barındıran ve belge niteliğinde olan korunması gerekli değerlerdir. Pek çok farklı disiplinin bir araya geldiği kültür varlıklarının korunması konusunda mimarlara düşen sorumluluklar oldukça fazladır. Kaybedildiklerinde ya da çok büyük zararlar aldıklarında geri dönüşü olmayan kültürel mirasımızın değerlerinin anlaşılabilir şekilde korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda eğitim birincil önem taşıyan konulardan biridir. Gerek ulusal ve gerekse uluslararası platformlarda tarihi çevre bilincinin artırılmasında eğitimin rolü önemle vurgulanmakta ve bu konu pek çok bildirgede de ortaya konmaya devam etmektedir. Ülkemizde de mimarlık lisans eğitiminde yer alan tarihi yapıların belgelenmesi ve korunması konusundaki derslerle mimarlık öğrencilerinin tarihi çevre bilinci geliştirilmeye, neyin neden korunduğu konusundaki farkındalıkları artırılmaya çalışılmaktadır. Eğitim yoluyla öğrencilerde kültürel bilinçlenmeyi artırarak, ülkemizin ve bulunduğu çevrenin kültür varlıklarının farkında olmaları ve duyarlılıklarının arttırılması amaçlanmakta, öğrencilerin bilinçlenmesiyle gelecekte bu varlıkların korunması çalışmalarına katkıda bulunmaktadır.

Bu bağlamda verilen dersler kapsamında örgün eğitimde, öğrenci merkezli eğitim yaklaşımıyla yürütülen ve alan çalışması temeline dayanan, uygulama yoğunluklu eğitim yaklaşımı benimsenmiştir. Böylece öğrenciler alanda hem grup çalışmasını deneyimlerken, hem de çalıştıkları alan ve yapılar ile yakın çevrelerini duyularıyla algılayarak, anlayarak ve irdeleyerek belgeleme yapma olanağı bulmaktadırlar.

Ancak, 16 Mart 2020 itibarıyla ülkemizde de görülen Covid-19 pandemisi ile tüm eğitim birimlerinde uzaktan eğitime geçilmesi nedeniyle diğer üniversiteler gibi Antalya Bilim Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde de uygulamalı olan derslerin bilgi paketlerinde öğrenim çıktılarının değiştirilmesi durumunda kalınmış ve alan çalışmaları pandemi koşullarından dolayı yapılamamıştır. Bu nedenle Mimarlık Bölümü'nde ARC 3602 Tarihi Yapıların Belgelenmesi ve Analizi dersi kapsamında üç farklı yaklaşım uygulanmıştır. Birinci uygulama, pandemi öncesi örgün eğitimle birlikte alan çalışmasının deneyimlenmesi; ikinci uygulama pandemi öncesi örgün eğitim ve alan çalışmasıyla başlayıp sonrasında uzaktan eğitime geçilmesi ve üçüncü uygulama da yine pandemi sürecinde dersin tamamen uzaktan eğitimle verilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, birbirini takip eden üç yılda öğrenci gruplarına ders eğitimi farklı uygulamalarla verilmiştir. Eğitim sonunda her üç grupta anket çalışması yapılarak, bu gruplarda yer alan öğrencilerin kültür varlıklarını algılaması, koruma yaklaşımı ile üç eğitim uygulaması arasındaki ortak ve farklı yönler tespit edilmeye ve bu dersin alan çalışması ile yapılmasının öğrencilerin tarihi çevre bilincinin geliştirilmesine etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda verilen eğitim ve yerinde alan çalışmasının öğrencilerde kültür varlıklarına olan ilginin değişiminde, mezuniyet sonrasında kültür varlıklarının korunması alanında ilerleme isteklerinde ve yüksek lisans eğitimlerinde bu alana yönelimlerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Mimari mirasın belgelenmesi, tarihi çevre bilinci, mimarlık eğitimi, uzaktan eğitim

GİRİŞ

Mimar tanımı tarih boyunca evrilerek günümüze ulaşmıştır. Vitruvius'a göre mimar, değişik bilim dalları ve öğretilerin bilgisi ile donatılmış, kalemi güçlü, geometri ve tarih bilgisi olan, filozofları izleyen, müzikten anlayan, tıp ve hukuk bilgisine vakıf, yıldız bilim ve göklerin kuramı ile tanışık olmalıdır (Vitruvius, 1990). Bilinen bu ilk tanım sonrası mimarlık eğitimi toplumsal yaşamdaki değişime bağlı olarak yeni bilim dallarının öğretilmesi, mühendislik ile rekabet, sanayileşme öncesinde mimariyi yüceltme gibi akımların da etkisiyle çeşitli evrelerden geçmiş (Alioğlu, 2000), zamanla öğretim şekli bu koşullara göre değişimler yaşamış ve günümüzdeki halini almıştır.

19. yüzyılda Ecole des Beaux-Art, 20. yüzyılın erken döneminde Deutcher Werkbund ve sonrasında Bauhaus ile güncel durumların ve dünyada tartışılan eğitim anlayışının mimarlık alanında yansımaları görülmektedir. Bauhaus'un mimarlık eğitimine getirdiği pedagojik reformda "yaparak öğrenme", kuramsal keşiflerin (Yorgancıoğlu, 2019) ve günümüz mimarlık eğitiminin de temellerini oluşturmuştur.

Aktif öğrenme olarak adlandırılan eğitim türünde, öğrencilerin dinleyici olmaktan daha fazlasını yaptıkları, bilgi aktarmadan çok becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan, öğrencilerin faaliyette bulunduğu bir süreç bulunmaktadır. Bonwell ve Eison (1991) aktif öğrenmeyi 'öğrencileri bir şeyler yapmaya ve ne yaptıkları hakkında düşünmeye dahil eden' her şey olarak tanımlamaktadır. Bu yöntemde öğrencileri dahil etmek üzere "deneyimsel öğrenme, karşılaştırmalı çalışma, konuşma etkinlikleri, saha çalışmaları, vaka çalışması yöntemleri" gibi pek çok teknik uygulanabilmektedir (Keyser, 2000). Öğrenciler sınıfta oturarak ve hocalarını dinleyerek, verilen ödevleri ezberleyerek öğrenemezler. Öğrendikleri hakkında konuşmalı, yazmalı, geçmiş deneyimlerle ilişkilendirmeli ve günlük yaşamlarında uygulamalıdır. Öğrendiklerini kendilerinin bir parçası haline getirmelidirler (Chikering ve Gamson, 1987). Bu anlamda mimarlık eğitimi de aktif öğrenmenin ve öğrencinin merkezde olduğu usta-çırak ilişkisi ve kuram-uygulama bütünselliğinin yer aldığı, yıllar içinde gelişerek değişen bir eğitim sistemine sahip olmuştur.

Mimarlık eğitimindeki deneyimlemeye dayalı bu sistemin, günümüzde lisans eğitimi görmekte olan ve Z kuşağı⁴ olarak da adlandırılan yeni nesil için öngörülen öğrenme stillerine de uyum sağlayabilmekte olduğu görülür. Erden (2017, 255), bu kuşağın öğrenme stillerine göre birtakım öngörülerde bulunarak; yüksek özgüvenleri sebebiyle başkalarının görüşlerini dinlemekten ziyade yaparak öğrenmeyi tercih ettikleri (aktivist), basılı kaynaklar okuma ve bilgiyi denetlemek yerine görsel, etkileşimsel ve kinestetik öğrenme (aktif katılım ve uygulayarak öğrenme) stillerine ağırlık verdiklerine vurgu yapmaktadır. Mimarlık eğitiminin, genel yapısı itibarıyla genel olarak uygulama ağırlıklı olması nedeniyle adayların duyularıyla algılayarak, anlayarak ve irdeleyerek öğrenmesi temel hedeftir.

2019 Aralık ayında Çin'de ilk tespit edilen ve Covid-19 olarak bilinen yeni tip corona virüsün, hızlı bir şekilde dünyaya yayılması sonucunda Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (Dünya Sağlık Örgütü, 2020). Sosyal yaşamdan eğitime, üretimden sağlık sistemine kadar hayatın tüm alanlarını etkileyen pandemi ile, 16 Mart itibarıyla acil uzaktan eğitime⁵ geçilmesi kararı alınmıştır. Mimarlık eğitiminde teorik ve uygulamalı derslerin tamamında uzaktan eğitim uygulaması, duyularıyla algılayarak, anlayarak ve irdeleyerek öğrenme üzerine odaklanmış ve yüz yüze eğitime göre kurgulanmış olan ders bilgi paketlerinde de değişime gidilmesini zorunlu kılmıştır. Pandeminin devam etmesi nedeniyle önceden kurgulanmış olan alan çalışmalarının ve yerinde uygulamaların içinde bulunduğu ders kapsamının revize edilmesi, farklı eğitim uygulamalarının deneyimlenmesi sonucunu doğurmuştur.

Çalışmada Antalya Bilim Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nde üçüncü sınıfın ikinci döneminde verilmekte olan ARC 3602 Tarihi Yapıların Belgeleme ve Analizi dersinde, üç farklı eğitim uygulamasının ortak ve farklı yönleri tespit edilmiştir. Böylece alan çalışması ağırlıklı olan bu dersin içeriğine uygun olarak alanda yapılmasının öğrencilerin tarihi çevre bilincinin geliştirilmesine ve yüksek lisans eğitimlerinde kültür varlıklarının korunması alanına yönelimlerdeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

MİMARLIK EĞİTİMİNDE KÜLTÜREL MİRASIN BELGELENMESİ VE KORUNMASI DERSLERİNİN YERİ

Tarihi çevreler, geçmişte yaşamış olan uygarlıkların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını, yaşam biçimlerini ve felsefelerini, estetik duyarlılıklarını, folklorik değerleri ile ilgili pek çok ayrıntısını barındıran alanlardır. Bu çevrelerin korunması ve yaşatılması, bugünü anlamamıza, kendimizi ve içinde yaşadığımız toplumu tanımamıza

⁴ Özellikle 2000 sonrası doğan nesil olarak adlandırılan Z kuşağı için Oblinger ve Oblinger 1995 sonrası nesil olarak tanımlar (Erden, 2017).

⁵ Pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim, bir kriz anında yüz yüze eğitimin geçici olarak teknoloji ortamına aktarılmasıdır ve **acil uzaktan öğretim, acil durum uzaktan öğretim** olarak isimlendirilir (Akkoyunlu, Bardakçı, 2020).

ve tanımlamamıza yardımcı olacaktır. Toplumsal bir olgu olarak ele alındığında koruma, halkın her kesimini doğrudan ilgilendiren ve dolayısıyla doğru bir eğitim ve bilinçlendirme yoluyla topluma mal edilmesi gereken kavramlardır (Önal ve Numan, 2000, 50). Tarihi değerler açısından son derece zengin olan ülkemizde, gerek örgün eğitimle ilköğretimden yüksek öğrenime dek çeşitli düzeylerdeki öğrencilerin, gerekse yaygın eğitimle her yaştaki kişilerin çevre bilinç ve duyarlılığına sahip olmalarının sağlanması gerekmektedir (Akyüz Levi, 2000).

Mimari, insanın çevre ile ilişkisini düzenleyen ve destekleyen tasarımcının ürünüdür. Bundan dolayı tasarımcı ya da mimarın öncelikle bulunduğu çevrenin ve insanın farkında olması, geçmişten gelen süreci, oluşumu, gelişimi anlamış olması gerekir. Bu durum mimarlığı çok disiplinli, çok boyutlu ve çok araçlı içeriği sürdürmek durumunda bırakmakta ve bu gerçeklik eğitimde bu konulara ilişkin kapsamın yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Alioğlu, 2000).

Kültürel mirasın korunması eylemi için de en etkin meslek kollarından biri mimarlıktır (Aksulu, Hersek ve Urak, 2000). Sahip olduğu kültür varlıkları açısından çok zengin olan ülkemizde tarihi çevrenin korunması, zaman içinde çeşitli nedenlerle yıpranan mimari eserlere doğru müdahalelerin yapılarak geleceğe aktarılması çalışmalarında mimarlara büyük ölçüde görevler düşmektedir. Ülkemizde mimarlık lisans programlarından mezun olan kişiler tarihi yapılarla yönelik çalışabilmektedir. Yeni yapı uygulamalarının, tarihi çevrelerde bulunması ya da temas edecek olmasından dolayı mimarların öğrenimleri sürecinden başlayarak bilgilendirilmelerinde ve koruma bilinci gelişmiş, duyarlı mimarların yetiştirilmesi konusunda mimarlık eğitimi veren kurumlara büyük görev düşmektedir (Kahya, 2000). Mimarlık okulları mimar adaylarına yüksek düzeyde koruma bilinci vermek ve onları uzmanlık öğrenimi görmeden önce bile, tarihi çevrelerde sorumluluk üstlenebilecek bilgilerle donatmak zorundadırlar (Mimarlık Eğitiminde Koruma, 2000). Bundan dolayı merkezinde stüdyo dersleri bulunan günümüz mimarlık eğitiminde öğrencilerin, müfredatlarda az da olsa yer bulan restorasyon grubu derslerini almaları büyük önem taşımaktadır.

Dünyada UNESCO, ICOMOS, UIA, EAAE ve ENHSA gibi kurumlar ve farklı platformlar tarafından kültürel mirasın korunmasında eğitimin önemi üzerine yayınlar yapılmıştır. 1960-1985 yılları arasındaki belgelerde teknik elemanların, yöneticilerin ve halkın eğitimine yer verilmiş, 1976 yılında Nairobi’de gerçekleşen ve teması “Tarihsel Alanların Korunması ve Günümüzdeki Rolü” olan 19. UNESCO Genel Kurulu toplantısında bildirinin 5. Bölümünün başlığı “Araştırma, Eğitim ve Bilgi” olmuştur (Asatekin, 2004; Ahunbay, 2005). ICOMOS’un (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) Ağustos 1993 yılındaki 10. Genel Kurulu’nda koruma eğitimi ele alınmış, tavsiye kararı olarak “Koruma Eğitimi Tüzüğü” yayınlanmıştır. Bu tüzüğün amacı, kültürel mirasın korunması konusundaki eğitim ve öğretimle ilgili ölçütlerin ve temel kuralların belirlenmesine yardımcı olmaktır. Koruma eğitiminin okullarda başlaması ve üniversitelerde ve ötesinde devam etmesinin gerektiği, kültürel farkındalığın artırılmasına ve mirasların okuma ve anlama becerisinin geliştirilmesinin ve uzmanlık için kültürel hazırlığın sağlanmasının önemine değinilmektedir (ICOMOS, 1993). 4. maddede koruma uzmanından bahsedilirken, 6. maddede doğrudan ve dolaylı olarak mirasa müdahale eden herkese koruma konusunda; ana temayı, izlenecek yolları ve temel bilgileri vermek gerekliliği vurgulanmıştır (Aksulu, Hersek ve Urak, 2000).

2007 yılında Cenova’da EAAE (European Association for Architectural Education) ve ENHSA (European Network of Heads’ of Schools of Architecture) tarafından düzenlenen ve Avrupa Mimarlık Okullarını bir araya getiren atölye çalışmasında; mimari mirasın korunması/restorasyonu alanında öğretimin içeriği ve pedagojisi ile ilgili benzerlikleri ve farklılıkları araştırmak, farklı okulların müfredatlarında koruma/restorasyon öğretiminin nasıl yer aldığını incelemek, fikir alışverişinde bulunmak ve bir mimar için koruma/restorasyon öğretiminin rolünü tartışmak için bir araya gelinmiştir (Musso ve Marco, 2008).

İlki 2014 yılında yayınlanan, 2017 yılında güncellenen UNESCO ve UIA⁶ tarafından yayınlanan “Mimarlık Eğitimi Bildirgesi”, mimarlık mesleğinin hızla değişen dünyadaki önemine ve mimarlık eğitiminin de bu konudaki yerine değinerek, mimarlık eğitiminde başarıların paylaşılacağı küresel bir ağ oluşturmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu bildirmede genel değerlendirmeler içinde mimari miras eğitiminin gereklerine de dikkat çekilerek; sosyal bağlamı, yerin ruhunu anlamının önemi, kültürel çeşitlilik ve tüm insanlığın ortak mirası kavramlarına yer verilerek gelecek nesillere aktarımın önemine değinilmiştir. Mimari eğitimin amacı bölümünde 3.12. maddede “İnsani, sosyal, kültürel, kentsel, mimari ve çevresel değerler ile mimari mirasa karşı sorumluluk bilinci.”, 4.2. Bilgi kısmındaki 4.2.1. maddede yer alan ‘Kültürel ve Sanatsal Çalışmalar’ başlığında öğrencilerin kazanımları “yerel ve dünya mimarisinde tarihi ve kültürel emsaller bilgisi ile hareket edebilme” ve “yapılı çevredeki miras konularının anlaşılması” şeklinde yer almaktadır (UNESCO/UIA, 2017).

20. yüzyılda ‘koruma’nın yasal çerçevesinin ve örgütlenmesinin önemli ölçüde biçimlenmesiyle birlikte, korunması gerekli kültür varlıklarıyla dengeli bir beraberlik kurma sorumluluğu yüklenmiştir. Bu süreç zamanla

⁶ Uluslararası Mimarlar Birliği

eğitime de yansımıştır (Alioğlu, 2000, 64). Ülkemizde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde 1930-52 yılları arasında Prof. Dr. Sedad Hakkı Eldem tarafından "Milli Mimari Semineri"⁷ adı altındaki çalışmalar geleneksel konut mimarimizin birkaç çağdaş yorumu dışında, çoğunlukla bir rölöve ve belge birikimi oluşturmuştur (MSÜ Mimarlık Fakültesi Rest. Anabilim Dalı, 2000). Mimarlık lisans programında önceleri mimarlık tarihi ile birlikte daha çok analitik rölöve çalışmaları şeklinde koruma eğitimi de verilmeye başlanmıştır. Konunun bir uzmanlık alanı olduğu bilinci lisansüstü programlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Alioğlu, 2000). Türkiye'de ilk restorasyon programı ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nde kurulmuştur (MSÜ Mimarlık Fakültesi Rest. Anabilim Dalı, 2000). Daha sonra İTÜ, ODTÜ gibi okullarda anıtların tanımlanması ve belgelenmesi ile sınırlı olan rölöve dersleri lisans eğitiminde seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır (Kahya, 2000).

1982 yılında YÖK'ün kurulmasıyla birlikte Mimarlık Eğitimi Ortak Programı kapsamında (Aksulu, Hersek ve Urak, 2000) yüksek lisans veren bölümler anabilim dalları olmuş, her anabilim dalının (Bina, Mimarlık Tarihi, Yapı, Restorasyon) konuları, programları yeniden tartışılmış ve oluşturulmuştur (Özgönül, 2000). Mimarlık tarihi ve restorasyon konuları birbirlerinden ayrılmış (Alioğlu, 2000), koruma alanında dünyadaki gelişmelere de paralel olarak genişlemiş ve restorasyon alanındaki dersler lisans eğitiminde zorunlu dersler olmaya başlamıştır (Kahya, 2000).

Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim Grubu'nun (MOBBİG) IX. toplantısında alınan kararlar doğrultusunda mimarlık okullarında lisans düzeyinde tarihi çevre bilinci vermeye yönelik genel yaklaşımların belirlenmesi adına bir toplantı yapılması öngörölmüş, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ta bulunan 15 bölümün katkısıyla 2000 yılında bir seminer düzenlenmiştir. Toplantıda mimarlık okullarının öğrenciye tarihi çevre bilinci kazandırırken izledikleri yöntemler, programlarının gelişme süreçleri ve içerdikleri dersler bağlamında tanıtılmış ve irdelenmiştir (Mimarlık Eğitiminde Koruma, 2000).

MİAK (Mimarlık Eğitimi Akreditasyon Derneği)⁸ tarafından mimarlık eğitiminde kaliteyi artırmak ve mesleğinin eğitim aracılığıyla gelişmesini sağlanması adına akreditasyon çalışmaları yapılmaktadır. Belirlenen bu akreditasyon koşullarının 2. bölümü olan 'Programın Eğitim ve Öğrenim Özellikleri'nde, programın eğitim müfredatında yer alan dersler ile öğrencinin kazanması gereken bilgi ve beceri alanları beş temel başlıkta toplanmıştır. "Mimarlık-Tarih/Kuram, Kültür-Sanat" başlığında "Mimarlık eğitimi, küresel ve yerel ölçekte mimarlık örneklerine, sanat kuram ve pratiklerine ilişkin bilgiyi, doğđal, tarihsel ve kültürel ilişkiler bağlamında kavrama becerisi ile; kültürel mirası çevresel duyarlılık ve etik sorumlulukla koruma bilinci kazandırmayı; peyzaj ve kentsel tasarım alanlarında toplumsal, kültürel, sanatsal oluşumlara ilişkin kuram ve gelenekleri anlamayı amaçlamalıdır." denilmektedir. Madde içinde açıklanan öğrenim özelliklerinde "Yerel Mimarlık / Kültürel Çeşitlilik: İçinde bulunulan coğrafyaya ait mimarlık oluşumlarını ve örneklerini tarihsel ve kültürel ilişkiler bağlamında anlama. Değişik kültürleri tanımlayan değer yargılarının, davranış kalıplarının, sosyal ve mekânsal örüntülerinin farklılığını anlama.", "Kültürel Miras ve Koruma: Kültürel miras, koruma bilinci, çevresel duyarlılık ve etik sorumluluk konularını, koruma kuramlarını ve yöntemlerini anlama." şeklinde yer almaktadır (MİAK, 2014).

Avrupa Birliği Müktesebatı uyarınca mimarlık eğitimine ilişkin belirlenmiş ve direktif haline gelmiş olan ve mimarlık eğitiminde öğrencilere kazandırılması gereken bilgi ve becerilerin içinde "Mimari mirasın korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili ilkeleri kavramış olma" da yer almaktadır. Buna paralel olarak ulusal boyutta bakıldığında "MOBBİG" Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim Grubu'nun ilgili komisyonunun uzun ve yoğun araştırma ile tartışmalar sonucu ülkemiz mimarlık okulları için ortaya koyduğu MOBBİG Çekirdek Öğretim Planında Mezunların Kazanması Beklenen Bilgi ve Beceriler içinde "Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon" da yer almaktadır (Görgölü, 2015).

Ülkemizde, üniversitelerin yaklaşımlarına göre değişiklik gösterse de, mimarlık bölümlerinde korumaya dair dersler genel olarak iki ders halinde verilmektedir. Bir koruma projesi, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesi aşamalarından oluşmaktadır. Mimarlık eğitiminde rölöve ve korumaya dair derslerde ilk aşama korunacak değerlerin tanımı, kültür ve kimlik kavramları, korumanın gelişmenin karşıtı olmadığı, neyin neden korunduğu bilincinin yerleşmesi yönünde olmalıdır (Özgönül, 2000). Derslerin amacı, öğrencinin tarihi çevreye karşı duyarlılığını artırmak, tarihi çevreyi sevmesi, benimsemesi, özümsemesini sağlamak, kültürel mirasımıza sahip çıkmak konusundaki sorumluluğunun bilincine vardirmek ve tarihi çevrenin gerçek değerini kavratmaktır (Büyükmihçi ve Kozlu, 2000). Aynı zamanda doğru bir belgeleme ve tespit çalışması doğru bir restorasyon projesi

⁷ Daha sonra "Mimari Rölöve" adını almıştır (MSÜ Mimarlık Fakültesi Rest. Anabilim Dalı, 2000).

⁸ 2006-2019 yılları arasında "Mimarlık Akreditasyon Kurulu" adı ile TMMOB Mimarlar Odası ile işbirliği içinde faaliyetler yürütölürken, 2019 yılı itibariyle dernek çatısı altında bağımsız yapısına kavuşmuştur (MİAK internet sayfası)

hazırlamanın temelini oluşturduğu için, rölöve aşaması büyük önem taşımakta ve devamındaki dersler için temel oluşturmaktadır.

Can (2000), korunması gerekli değerlerinin nicelik ve nitelik açısından Türkiye ile benzer olan İtalya gibi köklü mimarlık eğitimi geleneği olan ülkelerde, beş yıllık yönelmeli mimarlık eğitimi ile sorunun çözümlendiğini ifade etmektedir. Değişik okullarda farklılık gösteren bu eğitim sisteminde tüm dallarda koruma ile ilgili zorunlu temel dersler yer almaktadır. İspanya’da da benzer şekilde koruma dersi (2 teorik+4 uygulama) yerinde/uygulamalı yapılmaktadır. Öğrencilerin öğrenilen bilgilerin (rölöve, bilgisayar çizimleri) uygulamasını yaptıklarında algılamalarının artacağı belirtilmektedir (Musso ve Marco, 2008).

Ord. Prof. Dr. W. Frodl’a göre, “Mimarlık öğrencilerini konuya sokabilmek için en iyi yol, öğrencilerin, uygulama çalışmalarıyla, kendi güçlerini somut örnekler üzerinde denemelerini sağlamaktır. Bir anıtın teknik ve mimari özelliklerinin keşfedilmesi, tarih ile karşılaşmanın uyandırdığı araştırma heyecanını, tarihsel bir yapının yaşanması, toplanan bilgilere dayanarak restorasyonunun teknik ve biçimsel sorunlarına çözüm getiren düşüncelerin üretilmesi ve nihayet, bir yapıya sanat değeri kazandırmış, onu yeniden kullanılabilir ve yaşar hale getirmiş olmaktan dolayı duyulan sevinç- bütün bunlar, bu tür bir çalışmanın başlıca aşamalarıdır ve tabii ki, sürekli olarak denetlenme zorundadır.” diyerek mimarlık lisans eğitimindeki koruma derslerinin amacı ile ilgili konunun sadece ülkemiz öğrencilerine özgü değil, evrensel bir yanının olduğu ve diğer ülkelerde de bu tür alanlarla ilk defa karşılaşan öğrencilere kazandırılması gerekenler üzerinde durmuştur (Büyükdıgan, 2000). Öğrenciler kendileri bir proje yaptıkları takdirde teorik-uygulama çakıştırmasını yaparak verilen bilgileri kavrayıp anlamaktadırlar. Alan çalışmasıyla hem bilgilerini yerinde deneyimlemekte, hem de içinde buldukları tarihi çevreleri duyularıyla algılamakta ve içselleştirmektedirler. Öğrencilerin içinde ya da etrafında buldukları kentle, tarihi alanlarla kurdukları bu ilişki aynı zamanda tek taraflı da değildir. Mimarlık öğrencilerinin tarihi yapı, sokak ve doku için yapacakları belgeleme çalışması, tarihi çevrenin korunması konusunda önemli bir potansiyeli de bünyesinde barındırırken (Karagülle, 2017), alanda yaşayan yerel halkın korumaya bakış açısında da değişiklikler yaratabilmektedir.

ARAŞTIRMA

Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Mimarlık lisans eğitiminde verilen tarihi yapılara ve çevrelere dair derslerde öğrencilerin teori-uygulama çakıştırmaları olanağı bulamamaları veya öngörülen programın bir proje yapılmadan bitirilmesi, konunun öğrenciler tarafından yeterli ölçüde hazmedilmesinde/kavranmasında sıkıntı yaratmaktadır (Aksulu, Hersek ve Urak, 2000). Bundan dolayı öğrenciler, teorik bilgileri yerinde deneyimledikleri alan çalışmaları ile pekiştirmeleri, hem çalıştıkları tarihi çevreleri duyularıyla algılayarak, anlayarak ve irdeleyerek belgelemelerini, hem de çevrelerindeki kültür varlıklarına karşı farkındalıklarının artmasını sağlamaktadır. Bu doğrultuda Antalya Bilim Üniversitesi Mimarlık Bölümünde üçüncü sınıfın bahar döneminde ARC 3602 Tarihi Yapıların Belgelenmesi ve Analizi dersi kapsamında öğrencilerle Antalya’da farklı tarihi çevrelerde alan çalışması yapılmaktadır. Dersin devamı niteliğindeki dördüncü sınıf güz döneminde yer alan ARC 4601 Koruma ve Restorasyon Projesi dersinde de öğrenciler bir önceki derste rölöve ve analitik rölövelerini hazırladıkları tarihi yapılar üzerinde restitüsyon ve restorasyon projesi çalışmalarına devam etmektedir.

2019 Aralık ayında ortaya çıkan ve dünyada hızla yayılan Covid-19 pandemisi nedeniyle 2019-2020 Bahar Dönemi Mart ayı ortalarından itibaren acil uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte ders bilgi paketlerinde değişime gidilmiş, tüm dersler çevrimiçi olarak işlenmek zorunda kalmıştır. Bu durum birbirini takip eden yıllarda ders sürecinde aşağıda tariflenen üç farklı öğretim modelinin uygulanmasına sebep olmuştur.

Antalya Bilim Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü’nde Tarihi Yapıların Belgelenmesi Derslerinde Uygulanan Farklı Eğitim Modelleri

Antalya Bilim Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü’nde korumaya dair dersler üçüncü sınıf bahar döneminde başlamaktadır. ARC 3602 Tarihi Yapıların Belgelenmesi ve Analizi dersinde öğrencilerle alan çalışması sırasında, önceden belirlenen tarihi yapılara dair rölöve ve analiz çalışmaları yapılmaktadır. Antalya merkezinde yer alan koruma altındaki Kaleiçi, Haşım İşcan ve Balbey Mahalleleri dışında son dönemlerde saha çalışması, kırsal mimari mirasın yoğun olarak bulunduğu Antalya’nın Akseki İlçesi’nde yoğunlaşarak devam ettirilmiştir. Öğrenciler dersin yürütücüleriyle birlikte sahada belirlenen tarihi yapılara dair belgeleme ve ölçü alma çalışmasını yaptıktan sonra, stüdyo ortamında gruplar halinde, kritikler olarak çalıştıkları yapılara ait rölöveleri hazırlamaktadırlar.

2018-2019, 2019-2020 ve 2020-2021 eğitim-öğretim yıllarında Tarihi Yapıların Belgeleme derslerinde uygulanan farklı eğitim modelleri aşağıda tariflenen şekilde uygulanmıştır:

2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı'nda dersi örgün eğitimle alan öğrenciler, yürütücüleriyle birlikte Akseki İlçesi Belenalan kırsal mahallesinde rölöve çalışmalarını tamamlamıştır. Sonrasında stüdyo ortamında yapılara dair rölöve ve analitik rölöveler hazırlanmıştır. Dersin devamı olan ARC 4601 Koruma ve Restorasyon Projesi'nde de öğrenciler örgün eğitimle devam etmiş ve çalıştıkları yapılara dair restitüsyon ve restorasyon projelerini hocaların koordinasyonunda hazırlamışlardır.

2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılında örgün eğitimle derse başlayan öğrencilerle mart ayının ilk haftasında Akseki İlçesi Güzelsu kırsal mahallesinde saha çalışması yapılmıştır. Fakat 16 Mart itibarıyla acil uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte öğrencilerle dersler çevrimiçi olarak devam ettirilmiştir. Gruplar halinde çalışan öğrencilerle Microsoft Teams uygulaması üzerinden derslerde hocalar tarafından kritikler verilerek süreç tamamlanmış ve dersin devamı olan ARC 4601 Koruma ve Restorasyon Projesi'nde de öğrenciler çalışmalarına uzaktan eğitimle devam etmiştir.

Ancak, 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılında uzaktan eğitimle dersi alan öğrencilerle, kapanmalar ve kısıtlamalar dolayısıyla birlikte saha çalışması yapılamamış, ders işleyişinde uzaktan eğitim göz önünde bulundurularak değişiklikler yapılmıştır. Teorik eğitimin yoğunluklu olarak verildiği bu gruba rölöve alma teknikleri öğretildikten sonra öğrencilerin yürütücüleri olmadan rölöve alma çalışmalarını deneyimlemeleri gerekmiştir. Cephe çalışması niteliğindeki analiz çalışmaları da, iki kişilik gruplar halinde gerçekleştirilmek durumunda kalmıştır.

Sonuç olarak, birbirini takip eden üç dönemde farklı eğitim yaklaşımı uygulanan, üç farklı öğrenci grubu bulunmaktadır. Birinci grubu örgün eğitimle alan çalışmasını tamamlayan; ikinci grubu örgün eğitimde başlayarak saha çalışmasını yapan fakat uzaktan eğitimle devam ederek hibrit sistem uygulanan; üçüncü grubu da tamamen uzaktan eğitimle dersi tamamlayan öğrenciler oluşturmaktadır.

ANKET ÇALIŞMASI

Üç farklı eğitim modeli uygulanan örneklem öğrenci gruplarına yapılan anket çalışması 5'li likert ölçeğinde 14 sorudan, 1 adet kısa yanıtı soru, 1 adet de evet/hayır sorusundan oluşmaktadır. Likert ölçeği tutum ve davranışları ölçmede en yaygın kullanılan ölçeklerdendir (Arıkan, 2018). Sorular iki farklı şekilde analiz edilerek güvenilirlikleri kontrol edilmiş ve ağırlıklı ortalamaları hesaplanmıştır. Google forms üzerinden dijital olarak doldurulan anketlerin ilk 15 sorusu kendi içinde teorik, uygulama ve öğrenim çıktılarına dair üç bölümden oluşturulmuştur. İlk soru öğrencilerin ders kapsamında alan çalışması yapıp yapmadığına dairdir. İlk bölümde yer alan 2. ve 3. sorular teorik bilgilerle ilgilidir. İkinci bölümde yer alan 4, 5 ve 6. sorular uygulamaya yönelik sorulmuş olup, 7.-16. sorular arası üçüncü bölümü oluşturan öğrenim çıktılarına dair soruları içermektedir. 14. soru dersin öğrencilerinin lisansüstü alan tercihi ve mezuniyet sonrasında çalışma alanlarını seçmelerindeki etkisi üzerinedir. 15. soruda da öğrencilere dersin alan çalışması mı yoksa uzaktan eğitimle mi yürütülmesi konusunda soru yöneltilmiştir.

Üç örneklem grubuna yöneltilen sorulardan 5'li likert ölçeğindeki 10 soru aynı, 5 soruda ise içerik aynı olup öğrencilerin gördüğü eğitim modeline göre oluşturulmuştur. Öğrencilere yöneltilen kısa yanıtı soru ise tüm gruplarda aynıdır. Bu soruda öğrencilerden ders işleyişi ve uygulamasına yönelik olarak eklemek istedikleri yorumlara yer verilmiştir.

86 öğrencinin yer aldığı birinci öğrenci grubundan 30 öğrenci, 46 öğrencinin bulunduğu ikinci gruptan 20 öğrenci, 49 öğrencinin yer aldığı üçüncü gruptan 29 öğrenci anketi doldurmuştur. 5'li likert ölçeğindeki cevaplarda 'tamamen katılıyorum' ve 'katılıyorum' pozitif alınırken, 'kararsızım' nötr, 'tamamen katılmıyorum' ve 'katılmıyorum' negatif yanıtlar olarak alınmıştır.

BULGULAR

Ders kapsamında ilk iki grup saha çalışması yapmış, 3. grup ise sadece uzaktan eğitimle dersi tamamlamıştır. Öğrencilerin alan çalışmasına katılıp katılmadığını test eden ilk soruda ilk iki grubun tamamı katıldığını belirtmiş, 3. grupta ise öğrencilerin %13,8'i (4) alan çalışması yaptığını belirttiği halde yapmadıkları bilindiği için yanlış işaretlemiş olabilecekleri düşünülmüştür.

Örgün eğitim alan öğrencilerin %80'i (24), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %95'i (19) dersin teorik olarak anlatılan bölümünde korunması gerekli kültür varlıklarına dair kavramlara hakim olduğunu belirtmiştir. Uzaktan eğitim alanların %51,8'i (15) hakim olduğunu belirtirken, %31'i (9) kararsız kalmış, %17,2'si (5) hakim olmadığını

belirtmiştir. Örgün eğitim alanların %90'ı (27), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %95'i (19), uzaktan eğitim alanların %89,7'si (26) tarihi yapıları ve belgeleme yöntemlerini anlamak için sadece teorik derslerin yeterli olmayacağını ifade etmiştir.

Örgün eğitim alanların %90'ı (27), dersi hem örgün, hem de uzaktan eğitimle deneyimleyenlerin %90'ı (18) tarihi yapıları algılamada alan çalışmasının uzaktan eğitime göre daha yararlı olduğunu belirtmiştir. Dersi sadece uzaktan eğitimle alanların %89,7'si (26) alan çalışmasının uzaktan eğitime göre daha yararlı olacağını, %13,7'si (4) olmayacağını belirtmiş, %7'si (2) de kararsız kalmıştır.

Tablo 1. Birinci bölüm, dersin teorik kısmına dair soruların analizi

Öğrencilere Yöneltilen Sorular	Grup 1 - Örgün Eğitim			Grup 2 - Örgün+Uzaktan Eğitim			Grup 3 - Uzaktan Eğitim		
	Kesinlikle Katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyım. Katılmıyorum (-)	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyım. Katılmıyorum (-)	Kesinlikle Katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyım. Katılmıyorum (-)
2. Dönem boyunca teorik olarak anlatılan, korunması gerekli kültür varlıklarına dair kavramlara hakimim.	24	4	2	19	1		15	9	5
3. Tarihi yapıları ve belgeleme yöntemlerini anlamak için sadece teorik dersler yeterlidir.	3		27	1		19	2	1	26

Dersin kapsamı gereği örgün eğitimdeki öğrenciler alan çalışması sonrasında, stüdyoda çalıştıkları tarihi yapıları dair rolleri gruplar halinde hazırlamaktadırlar. Örgün eğitim alanların %90'ı (27) alan çalışması sonrası stüdyoda yüz yüze eğitimle alana tekrar dijital olarak bakıldığında algılamının daha kolay olduğunu belirtmiştir. Örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %40'ı alan çalışması sonrası uzaktan eğitimde alana dijital olarak bakıldığında algılamının kolay olduğunu, %20'si (4) kolay olmadığını belirtmiş, %40'ı (8) ise kararsız kalmıştır. Uzaktan eğitimle dersi alanların %20'si (8) alan çalışması yapılamadığı halde alana dijital olarak bakıldığında anlamının kolay olduğunu belirtmiş, %62,1'i (18) olumsuz yanıt vermiş ve %17,2'si de kararsız kalmıştır. Bu durum alan çalışması sonrası yüz yüze eğitim alan öğrencilerin daha rahat algıladığını, saha çalışması yapsalar dahi uzaktan eğitime geçildiğinde algılamının daha zorlaştığını göstermektedir. Tamamen uzaktan eğitim alanlarda ise algılamada negatif yönde bir eğilim olmuştur.

Öğrenciler ders sürecinde, stüdyo çalışmaları sırasında, dersin yürütücülerinden kritikler olarak ilerlemektedir. Örgün eğitim alanların %93,3'ü (27) alan çalışması yaptıkları için kritikleri algılamalarının daha kolay olduğunu belirtmiştir. Örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %95'i (19) uzaktan eğitimle devam etmiş olsalar dahi, alan çalışması yaptıkları için verilen kritikleri anladıklarını belirtmiştir. Uzaktan eğitim alanların %55,2'si (16) alan çalışması olmamasına rağmen verilen kritikleri anlayabildiklerini belirtmiş, %17,2'si (5) olumsuz yanıt vermiş, %27,6'sı (8) da kararsız kalmıştır.

Tablo 2. İkinci bölüm dersin uygulamalı kısmına dair soruların analizi

Öğrencilere Yöneltilen Sorular	Grup 1 - Örgün Eğitim			Grup 2 - Örgün+Uzaktan Eğitim			Grup 3 - Uzaktan Eğitim		
	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)
4. Tarihi yapıları algılamada uzaktan eğitimin alan çalışmasına göre daha yararlı olacağını düşünüyorum.	3		27						
				18	1	1			
							23	2	4
5. Alan çalışması sonrası, örgün eğitimde çalışma alanına dijital olarak bakıldığında algılamak daha kolaydır.	27	3							
				8	8	4			
							6	5	18
6. Alan çalışması yapıldığı için derslerde verilen kritikleri anlamam kolay oldu.	28		2						
				19		1			
							16	8	5

Dönem boyunca üzerinde çalıştıkları yapıya dair tüm bilgilere hakim olup olmadıklarına dair yöneltilen soruya örgün eğitim alan öğrencilerin %86,7'si (26), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %100'ü (20) ve uzaktan eğitim alanların %58,6'sı (17) hakim olduğunu belirtmiştir. Uzaktan eğitim alanların %13,8'i (4) hakim olmadığını belirtirken, %27,6'sı (8) kararsız kalmıştır. Örgün eğitim alan öğrencilerle uzaktan eğitim alanlar karşılaştırıldığında, uzaktan eğitim alanların bilgileri konusunda emin olamadıkları ve kararsız kaldıkları görülmektedir.

Örgün eğitim alanların %86,7'si (26), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %100'ü (20) ve uzaktan eğitim alanların %55,2'si (16) teorik olarak tarihi bir yapının belgeleme yöntemlerine hakim olduğunu ifade ederken, örgün eğitim alanlardan %10'u (3) ve uzaktan eğitim alanlardan %17,2'si (5) hakim olmadığını belirtmiştir. Uzaktan eğitim alanların %27,6'sı (8) da yine kararsız kalmıştır.

Örgün eğitim alanların %93,3'ü (28), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %100'ü (20) aldığı eğitim sonrasında tarihi bir yapının rölovesini hazırlamak için ölçümlerini yapabilir, krokilerini ve CAD çizimlerini hazırlayabileceğini belirtmiştir. Uzaktan eğitim alanlarda bu oran %51,7 (15) iken, %6,9'u (2) yapamayacağını belirtmiş, %41,4'ü (12) de kararsız kalmıştır. Aldığı eğitim sonrasında tarihi bir yapının analitik rölovesini hazırlayabilirim diyen öğrencilerden örgün eğitim alanların %93,4'ü (28), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %85'i (17) ve uzaktan eğitim alanların %44,9'u (13) dur. Uzaktan eğitim alanların %10,3'ü olumsuz yanıt verirken, %44,8'i (13) kararsız kalmıştır. Burada da yine uzaktan eğitim alanların aldıkları bilgi ve yaptıkları çalışmalar konusunda emin olamadıkları ve konunun algılanamadığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilere aldıkları eğitim sonucunda bir yapıya baktıklarında yapının korunması gerekli bir kültür varlığı olduğunu anlama düzeyleri sorulmuştur. Örgün eğitim alanların %70'i (21), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %70'i (14), uzaktan eğitim alanların %68,9'u (20) olumlu yanıt verirken, örgün eğitim alanların %26,7'si, (8), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %30'u (6) ve uzaktan eğitim alanların %17,2'si (5) kararsız kalmıştır. Yine uzaktan eğitim alan öğrencilerin %13,7'si (4) anlayamayacağını belirtmiştir.

Örgün eğitim alanların %96,7'si (29), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %84,5'i (16) aldıkları eğitim sonucunda tarihi yapılara bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini belirtirken, bu oran uzaktan eğitim alan öğrencilerde %65,6'ya (19) düşmektedir. Bu grubun %24,2'si (7) kararsız kalırken, %10,3'ü (3) bir katkısı olmadığını belirtmiştir.

Örgün eğitim alanların %100'ü (30), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %95'i (19), uzaktan eğitim alanların %72,1'i (18) aldıkları eğitim sonucunda çevrelerindeki, ülkedeki ve dünyadaki kültür varlıklarına karşı ilgilerinin

arttığını ifade ederken, uzaktan eğitim alan öğrencilerin %20,7'si (6) kararsız kalmış, %17,2'si (5) etkisi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3. Öğrenim çıktıklarına dair soruların analizi

Öğrencilere Yöneltilen Sorular	Grup 1 - Örgün Eğitim			Grup 2 - Örgün+Uzaktan Eğitim			Grup 3 - Uzaktan Eğitim		
	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)
7 Dönem boyunca üzerinde çalıştığımız yapıya dair tüm bilgilere hakimim. (Malzeme, bozulma, yapım sistemi vb.)	26	2	2	20			17	8	4
8 Aldığım eğitim sonucunda teorik olarak tarihi bir yapının belgeleme yöntemlerine hakimim.	26	1	3	20			16	8	5
9 Aldığım eğitim sonucunda tarihi bir yapının rölevesini hazırlamak için ölçümlerini yapabilir, krokilerini ve CAD çizimlerini hazırlayabilirim.	28		2	20			15	12	2
10 Aldığım eğitim sonucunda tarihi bir yapının analitik rölevesini (plan, kesit ve cepheleri içeren analizler) hazırlayabilirim.	28	1	1	17	3		13	13	3
11 Aldığım eğitim sonucunda bir yapıya baktığımda yapının korunması gerekli bir kültür varlığı olduğunu rahatlıkla anlayabilirim.	21	8	1	14	6		20	5	4
12 Aldığım eğitim sonucunda tarihi yapılara bakış açım olumlu yönde değişti.	29	1		16	2	1	19	7	3
13 Aldığım eğitim sonucunda çevremdeki, ülkedeki ve dünyadaki kültür varlıklarına karşı ilgin arttı.	30			19	1		18	6	5

Mezuniyet sonrası ilerlemek istedikleri alana ve lisansüstü eğitime devam etme tercihinde dersin etkisi sorulduğunda, örgün eğitim alanların %46,6'sı (14), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %50'si (10), uzaktan eğitim alanların %38'i (11) etkilediğini belirtmiştir. Örgün eğitim alanların %36,7'si (11), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %30'u (6) ve uzaktan eğitim alanların %48,2'si (14) olumsuz yanıt vermiştir. Örgün eğitim alanların %16,7's (5), örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %20'si (4) ve uzaktan eğitim alanların %13,8'i (4) kararsız kalmıştır. Dersi uzaktan eğitimle alan öğrencilerde bu alana olan ilginin daha azaldığı söylenebilir.

Öğrencilere alan çalışması ve uzaktan eğitime dair yöneltilen soruda örgün eğitim alanların %93,1'i (27) ve örgün eğitim+uzaktan eğitim görenlerin %95'i (19) alan çalışması olmadan uzaktan eğitimin bu ders için yararlı olmayacağını ifade etmiştir. Uzaktan eğitim alanların %92,8'i (26) pandemi olmadığı takdirde bu ders için alan çalışmasının daha faydalı olacağını düşünmektedir.

Tablo 4. Alan seçimi ve alan çalışmasına dair soruların analizi

Öğrencilere Yöneltilen Sorular	Grup 1 - Örgün Eğitim			Grup 2 - Örgün+Uzaktan Eğitim			Grup 3 - Uzaktan Eğitim		
	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)	Kesinlikle katılıyorum (+)	Kararsızım (nötr)	Kesinlikle katılmıyorum (-)
14 Alan çalışmasıyla birlikte aldığım eğitim, mezuniyet sonrasında ilerlemek istediğim alana ve bu alanda lisansüstü eğitimime devam etme konusunda kararımı etkiledi.	14	5	11	10	4	6			
Uzaktan eğitim olmasına rağmen aldığım eğitim, mezuniyet sonrasında ilerlemek istediğim alana ve bu alanda lisansüstü eğitimime devam etme konusunda kararımı etkiledi.							11	4	14
15 Alan çalışması olmadan uzaktan eğitimin (online) bu ders için daha yararlı olacağını düşünüyorum.	2		27	1		19			
Pandemi olmadığını düşünerek, alan çalışmasının ve örgün eğitimin bu ders için daha verimli olacağını düşünüyorum.							26	1	1

Ayrıca yöneltilen kısa yanıtlı, dersin işleyişi ve uygulamasıyla ilgili ilave etmek istedikleri konulara dair bölümde; örgün eğitim alan öğrenciler bu dersi uygulamalı aldıkları için Antalya'nın farklı bölgelerindeki kültür varlıklarına hakim olduklarını, hazırladıkları çalışma sonrasında mezun olduklarında daha avantajlı olduklarını belirtmektedirler. Dersle örgün eğitimle başlayıp uzaktan eğitimle devam edenler ise bu dersin kesinlikle yüz yüze olması gerektiğini ve alan çalışmasının çok faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Tarihi bir yapıda ölçünün nasıl alınacağını, rölovenin nasıl hazırlanacağını öğrencilerin zihinlerinde oturması adına alan çalışmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Son olarak dersi uzaktan eğitimle tamamlayan öğrenciler dersin teorik bölümünde sorun yaşamadıklarını, fakat yüz yüze olarak alan çalışmasıyla yapılması gerekliliğine yoğun olarak değinmişlerdir.

SONUÇ

Türkiye'de geçerli olan mevzuat gereği mimar diploması almış kişilere mesleklerini icra etme yetkisi verilmektedir. Tarihi yapıların yoğun olduğu ülkemizde mimarlık lisans eğitiminde öğrencilerin koruma konusunda duyarlılıklarını artıracak bilgiyle donanması, ülkenin kültür varlıklarının korunması ve çevre kalitesinin artırılması konusunda göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir (Kahya, 2000). Yüz yüze ve uygulamaya dayalı bir eğitime sahip olan mimarlık disiplini öğrenciler, verilen teorik bilgileri kendileri uygulayarak öğrenmektedir. Tarihi yapıların belgelenmesi ve korunmasına dair derslerde de öğrenciler teorik bilgileri alan çalışmasında deneyimlemekte ve kendileri uygulama olanağı bulmaktadır. Fakat 2020 Mart ayında ülkemizde de görülen Covid-19 pandemisi sebebiyle, yeni duruma hızlı bir şekilde uyum sağlanarak, süreci olabildiğince sorunsuz yürütmek için yöneticiler tarafından hızlı kararlar alınması gerekmiştir. Tüm eğitim alanlarında olduğu gibi, aktif öğrenme sistemine sahip ve yüz yüze eğitime uygun olan mimarlık bölümlerinde de acil uzaktan eğitime geçilerek ders bilgi paketlerinde hızlı bir değişime gidilmek durumunda kalmıştır. Bu durumda tarihi yapılara yönelik alan çalışmaları yapılamamış, dersi farklı dönemlerde alan öğrenci gruplarına farklı eğitim modelleri uygulanması gerekmiştir.

Çalışmanın amacı mimarlık lisans eğitimi alan öğrencilerde tarihi çevre bilincinin gelişmesinde ve derslerde verilen teorik bilginin öğrenciler tarafından algılanmasında alan çalışmasının önemini ölçmektir. Çalışma sonucunda derste alan çalışması yapan öğrenciler teorik bilgilere hakim oldukları gibi uygulamada da tek başlarına tarihi bir yapının belgelemesine hakim olduklarını belirtmiştir. Fakat uzaktan eğitim alan öğrencilerde diğer gruplara göre kararsızların ve olumsuz yanıtların sayısı daha fazla olmuştur. Bu durum öğrencilerin neyi bilip bilmediğini ve konuya net olarak hakim olmadıklarını göstermektedir.

Alan çalışması yapan öğrencilerin dünyadaki ve çevrelerindeki kültür varlıklarına karşı ilgilerinin arttığı görülürken, uzaktan eğitim alan öğrencilerde ilginin olmasına rağmen kararsızlar ve olumsuz yanıtlar daha fazla görülmektedir. Alan çalışması yapan öğrenciler Antalya içinde farklı yerlerde yapılan alan çalışmaları sonucunda kentteki kültür varlıklarına daha fazla hakim olduğunu belirtmiştir. Uzaktan eğitim alan öğrencilerde bu konu sadece teorik bilgilerde kalmıştır.

Alan çalışması yapan öğrenciler koruma alanına dair daha fazla bilgiye sahip olabildikleri için, mezuniyet sonrası ilerlemek istedikleri alana daha kolay karar verebilmektedir. Fakat uzaktan eğitim alanlar alan çalışması yapamadıkları için koruma alanına dair yeterince bilgi sahibi olamamakta ve bu alana dair ilgileri gelişmemektedir.

Üç grupta da yer alan öğrenciler, ders işleyişinde alan çalışmasının mı, uzaktan eğitimin mi daha faydalı olacağına dair yöneltilen sorulara %90'ın üzerinde oranlarla alan çalışmasının daha faydalı olduğu yanıtını vermiştir.

Korumanın teoriden pratiğe doğru evrilebilmesi son derece önemlidir. Yapılan çalışma sonucunda uzaktan eğitimle dersi alan öğrencilerin teorik bilgilerini alanda deneyimleyemedikleri ve tarihi çevrelerle duyularıyla ilişki kuramadıkları için, hem bilgilerinden kuşku duydukları hem de kültür varlıklarına karşı yeterince bilinçlerinin gelişemediği görülmektedir.

Akkoyunlu ve Bardakçı (2020), acil uzaktan eğitimde oluşturulan çevrimiçi derslerin uzun vadeli çözümlerle karıştırılmamasını ve acil bir soruna geçici bir çözüm olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yapılan çalışma ile mimarlık gibi uygulamaya dayalı bir bölümde, tarihi çevrelere dair derslerin alan çalışmasıyla birlikte yüz yüze olması, öğrencilerin hem tarihi çevrelere dair ilgilerini arttırdığı, hem de öğrenilen teorik bilgilerin uygulamayla daha kalıcı olmasına yardımcı olacağı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. (2005). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. Yem Yayın, 5. Baskı.
- Akkoyunlu, B., Bardakçı, S. (2020). Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/pandemi-doneminde-uzaktan-egitim/>
- Aksulu, I., Hersek, C., Urak, G. (2000). Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Lisans Programında Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon Eğitimi, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 55-59.
- Akyüz Levi, E. (2000). Türkiye ve Yurtdışındaki Mimarlık Okullarında Tarihi Çevreye İlişkin Lisans Derslerinin Karşılaştırılmalı Değerlendirmesi, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 87-93.
- Alioğlu, F. (2000). Mimarlık Öğreniminde Koruma Eğitiminin Yeri ve Önemi, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 64-70.
- Arıkan, R. (2018). Anket Yöntemi Üzerinde Bir Değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 97-159.
- Asatekin, G. (2004). *Kültür ve Doğa Varlıklarımız Neyi Niçin, Nasıl Korumalıyız?*. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom (p. 2). *SHE-ERIC Higher Education Reports*. Washington, DC: The George Washington University (ERIC Clearinghouse on Higher Education).
- Büyükdığan, İ. (2000). Mimarlık Lisans Eğitiminde Koruma Olgusunun Yeri, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 80-86.
- Büyükmihçi, G., Kozlu, H. (2000). Mimarlık Eğitiminde Koruma Bilinci ve Kültürü, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 94-97.
- Can, C. (2000). Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Mimarlık Eğitiminde Korumanın Yeri, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 13-19.
- Chickering, A.W., Gamson, Z.F. (1987). Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education. *AAHE Bulletin*, 3(1): 2-6.
- Dünya Sağlık Örgütü (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 1.
- Erden, N. S. (2017). Yeni Nesillere Yeni Öğretim Yöntemleri: Z Kuşağının Öğrenme Stilleri ve Yükseköğretim İçin Öneriler. *International Journal of Academic Value Studies*, Vol.3, Issue:12, 249-257.
- Görgülü, Z. (2015, Kasım 3). Mimarlık Eğitimi Üzerine Bir Derleme/Kısa Notlar. *Arkitera*, https://www.arkitera.com/gorus/mimarlik-egitimi-uzerine-bir-derleme-kisa-notlar/?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_e14677a34b76231d740cd1d00c9c5e3d95b44827-1627368979-0-gqNtZGzNAG2jcnBszQii
- ICOMOS, Guidelines on Education and Training in The Conservation of Monuments, Ensembles and Sites, 1993.
- Kahya, Y. (2000). İ.T.Ü Mimarlık Fakültesinde Koruma Eğitiminin Gelişim Süreci, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 32-41.
- Karagülle, C. (2017). Tarihi Kentsel Çevre Korunmasında Mimari Proje Çalışmalarının Rolü. *YAPI Dergisi*, 433, 160–167.
- Keyser, M. W. (2000). Active Learning and Cooperative Learning: Understanding the Difference and Using Both Styles Effectively. *Research Strategies*, 17(1): 35-44.
- Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı (2000). Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon Eğitimi Hakkında Gözlem ve Öneriler, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 71-73.
- Musso S. F. & Marco L. (Eds.) (2008). Teaching Conservation/Restoration of the Architectural Heritage Goals, Contents and Methods. University of Genoa.
- Önal, Ş., Numan İ. (2000). Mimarlık Eğitiminde "Tarihi Çevre Koruma ve Yaşatma": Doğu Akdeniz Üniversitesi İçin Bir Öneri, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 50-54.

Özgönül, N. (2000). Lisans Programında Koruma: ODTÜ Deneyimi, *Mimarlık Eğitiminde Koruma*. TMMOB Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi, 20-31.

Vitruvius, (2005). *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Şevki Vanlı Yayınları, İstanbul.

Yorgancıoğlu, D. (2019). Bauhaus'u Hazırlamak/ Bauhaus'a Hazır Olmak. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dergisi*, dosya 44, 44-54.